

Лепши пол спрема се да преузме ствар у своје руке

15. јануар 2008.

Претпоставимо да можете запамтити само један податак о прираштају и да треба да бирате онај са најдалекосежнијим последицама по промене у Америци. Имали бисте мање од 1,5.

Ту свакако постоји више могућности: стопа рађања, малолетничка трудноћа или ванбрачна деца, проценат белачке популације или оне рођене у иностранству, проценат старих. Али узмете ли као вредност 1,5, добијате оно што је потребно за стварање друштвене инверзије – окретање наглавце поретка у коме доминирају мушкарци, а који Американци прихватају као датост од... па, одувек.

У овом случају број 1,5 представља пропорцију. На основу предвиђања Националног центра за образовну статистику, 2017. године ће упола више жена него мушкараца имати факултетску диплому. Почетком деведесетих година 20. века факултетске дипломе је стицало шест жена наспрам пет мушкараца. Данас ова пропорција износи око 4:3. У следећој деценији она ће износити 3:2, а уколико се садашњи трендови наставе, она ће се и повећавати.

Шта ово значи? И шта се то дешава? Иако ни на једно од ових питања није лако одговорити, почећемо од другог.

Диплома универзитета некада је била реткост, ознака привилегије или професионалног

статуса. Још педесетих година 20. века мање од половине Американаца имало је завршену средњу школу, а о факултету да и не говоримо.

Зачудо, у првим деценијама прошлог века био је једнак број мушких и женских студената. Како у изванредном чланку из 2006. објављеном у часопису *Journal of Economic Perspectives*

примећују економисти Клаудија Голдин, Лоренс Ф. Кац и Илијана Кузјемко, све је почело да се драстично мења тридесетих година 20. века. Мушкарци су похрлили на универзитете како би избегли незапосленост током велике економске кризе, касније уз помоћ војске, а затим да побегну од рата у Вијетнаму. Поврх свега, мушкарци су рационално реаговали на тржиште рада које је повећавало плате онима са вишим образовањем. До 1957. однос мушкараца и жена са универзитетским дипломама износио је 3:2.

Ова неравнотежа одредила је свет у коме су одрастали готово сви осим најмлађих који се данас сматрају одраслима. Јаз у образовању поткрепио је претпоставку да ће мушкарци преовлађивати на радним местима која изискују универзитетску диплому, као и на осталим елитним пословима, да ће мушкарци руководити женама, уместо да буде обратно, и да ће они са факултетски напумпаном моћи зарађивања бити главни доносиоци новца у кућу, те да ће мушкарци морати да брачног друга траже међу онима које су мање образоване од њих.

Треће поглавље приче о 20. веку добродошло је колико је и познато. Феминизам, планирање породице (у облику контрацепције, пре свега „оне“ пилуле) и меритократско тржиште рада отворили су женама не само радна места већ и могућност за стварање каријере, па су похрлиле међу радну снагу, створивши тиме породице у којима двоје зарађује. У очекивању да ће се запослити, а пошто је порастао и број развода, као и брига да ће морати да саме себе издржавају, жене су такође похрлиле на колеџе. Отприлике до почетка осамдесетих нестала је разлика у броју мушкараца и жена уписаних на колеџе. Младе жене оствариле су једнак број уписа, а смешила им се и друштвена једнакост.

Загонетка је шта се десило потом. Образац се поново променио деведесетих година, али изненађење су представљали мушкарци. Додатак плати на универзитетску диплому наставио је да брзо расте. Жене су реаговале баш онако како економска теорија предвиђа за рационалне актере – степен њиховог похађања наставе на универзитетима се повећао, јер што више уче, утолико више и зарађују.

Мушкарци се, међутим, нису обазирали на оно што им тржиште поручује – број мушкараца уписаних на универзитете се тек донекле повећао. Због чега? „То је велика мистерија“, каже Гари Бертлес, економиста код *Брукингса*.

Ма какав разлог био посредни, последица је неједнака образованост мушкараца и жена, а бројке овај пут иду у корист ових потоњих. Мало је вероватно да ће ова тенденција престати. Предвиђања Националног центра за образовну статистику указују на пораст броја жена уписаних на универзитете од 22 одсто у периоду између 2005. и 2016, у поређењу са само 10 одсто више мушкараца.

На основу података из Пописног бироа за 2006. годину, око 27 милиона америчких мушкараца има универзитетску диплому. Исто важи и за око 27 милиона Американки. Ово је, међутим, тачка преокрета, а не она где постоји равнотежа, јер мушкарци са универзитетском дипломом су најчешће у годинама, док су жене са овим документом обично младе. Међу популацијом од 65 година и надаље више је мушкараца са дипломом него жена. Средовечних мушкараца и жена са дипломом има једнако. Међу млађим одраслима од 25. до 34. године ова разлика иде у корист жена, баш као што иде у корист мушкараца који су вршњаци њихових деда.

Другим речима, млади данас живе у свету у коме међу њиховим вршњацима жене имају боље образовање од мушкараца. Пошто старци умиру, дипломирана популација сваке године обухвата све више жена. Кроз неколико деценија образована америчка елита биће диспропорционално женска као што је некад била мушка.

Можда ће се мушкарци пробудити, омирисати кафу и у већем броју похитати на универзитете. А можда ће се и тржиште рада из корена променити, па ће премија на степен стручне спреме престати да расте и почети да пада. Овакве промене засад делују мало вероватно. Мушкарци би могли, а свакако да би то требало и надамо се да хоће, чешће похађати универзитете, али вероватан исход ће бити смањивање јаза у односу на жене, који се неће смањивати, а још теже преокренути.

У међувремену милиони полуквалификованих радника из земаља у развоју улазе на све глобализованије тржиште рада које готово да гарантује повећање додатка на плату који диктира универзитетска диплома.

Реч је о томе да ће по свој прилици настати Америка у којој су жене образованије од мушкараца и где је образовање битније него икад. Када се ове чињенице споје, добићете неке импликације над којима би се требало замислити.

Током 1978. године сам као бруцош упознао жену која ми је рекла да је правница. „Ех“, упитах ја, „јесте ли секретарица?“ Добио сам љубазан, али понижавајући одговор: „Не, ја сам адвокат.“ Само неколицина младих данас може да замисли како је оваква грешка могућа. На основу података из пописа, више је жена које данас раде у управама фирми и на пословима који захтевају универзитетску диплому (37 одсто према 31 одсто, податак из 2005).

Видећете како ће се овај јаз продубити. У следећој генерацији ће жена адвокат и мушкарац као њен помоћник постати клише. Видећете жене којих је више него мушкараца у елитним професијама, а можда и у политичком систему који се попуњава из њихових редова. (Питање избора жене председника је само питање времена, а не да ли ће се то десити.)

Боља образованост жена ће повећати њихову моћ зарађивања и углавном ће се венчавати са мушкарцима који су мање образовани од њих. Трећина дванаестогодишњакиња које чекају колеџ може очекивати мужа без универзитетске дипломе. Жене ће, међутим, и даље желети да буду неприкосновене маме.

Ово ће поставити дилему пред породице. Жене ће имати релативну предност и као родитељи и као храниоци породице. Многе жене ће пожелети да оду на одсуство због подизања деце, али цена останка маме са универзитетском дипломом код куће док тата са средњом школом ради биће висока, а често и неисплатива.

Видећете затим колико се појачава притисак на власти да обезбеде још субвенција за родитеље и програме бриге о деци, као и на послодавце да обезбеде више могућности за клизно радно време и за рад код куће – што су само неки од многих напора како би се помогло женама да све постигну. Видећете и низ психолошких и економских прилагођавања док америчко друштво први пут нагиње ка матријархату. Шта ће се десити с мушким поносом када буду завршили на другом месту? Или када буде више мушкараца који раде за жене уместо обрнуто?

Нека од ових прилагођавања имаће међународну димензију. Голдин, Кац и Кузјемко примећују да „све земље ОЕСД-а сада имају више жена студената и да постоји све већа разлика у броју студената у корист жена.“ Додуше, већина земаља у развоју, а нарочито у муслиманском свету, остале су претежно патријархалне.

Многе традиционалне културе на Блиском истоку, у Африци и деловима Азије већ гледају на западни економски и друштвени модел као на убијање мужевности. Радикални ислам се нарочито истиче по томе што се гнуша феминизма. Док се САД и ЕУ и даље „феминизирају“, да ли ће антимодернистичка реакција, већ дубоко проблематична у исламском свету, постати јача? Како се улоге полова и очекивања раздвајају, да ли ће непријатељства и неразумевања између Запада и остатка света нарасти?

Не, мушкарци се неће срозати у нижу класу. У скорије време неће постати мајке и неће престати да луче тестостерон. Мушка амбициозност обезбедиће њихову широку заступљеност у самом врху друштвеног поретка, где обитавају директори, сенатори, нобеловци и компјутерски генијалци. Жене неће владати мушкарцима.

Али оне ће их предводити. Размислите о овоме – не само што девојчице боље уче и добијају боље оцене од дечака, већ и похађају више часова математике и природних наука од дечака. Уколико постоји „слабији пол“, то нису жене.

Текст је преузет из Reason Magazine (www.reason.com)